

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет історії, права і публічного управління
Кафедра історії та культури України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

доц. Гусєв С.О.

2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Теоретичні проблеми етнології

підготовки доктора філософії

галузі знань 03 Гуманітарні науки

спеціальності 032 – Історія та археологія

Освітньо-наукова програма «історія та археологія»

Факультет історії, права і публічного управління

Вінниця – 2021 рік

Робоча програма з обов'язкової навчальної дисципліни «**Теоретичні проблеми етнології**» для підготовки доктора філософії зі спеціальності 032 – історія та археологія.

Мова навчання – українська

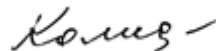
30 серпня 2021 р. – 13 с.

Розробники: **Жмуд Наталка Вікторівна**, кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії та культури Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії та
культури України

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Завідувач кафедри

проф. Коляструк О.А.

«30» серпня 2021 року

Розглянуто і схвалено на засіданні навчально-методичної комісії факультету
історії, права і публічного управління

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Голова

доц. Гребеньова В.О.

«30» серпня 2021 року

© Жмуд Н.В., 2021 рік

© ВДПУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 кредити	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	вибіркова	
Модулів – 3	Спеціальність 032 – історія та археологія Освітньо-наукова програма «історія та археологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: презентація, аналіз першоджерел		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,5 самостійної роботи аспіранта – 2,5	Ступінь вищої освіти: <i>Доктор філософії</i>	10 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	60 год.
		Індивідуальні завдання:	
20 год	20 год.		
	Вид контролю:		
	залік	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Мета** навчальної дисципліни «Теоретичні проблеми етнології» є ознайомлення з базовими теоретико-методологічними підходами у дослідженні феномену «етнічності», значенням етнічного фактору в історії

людства, шляхами та механізмами інтеграції української етнічної та національної культури у світовий культурний простір; забезпечення теоретичної, практичної та наукової підготовки висококваліфікованих кадрів, які б набули глибоких міцних знань для виконання професійних завдань науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі сучасної етнології, здатності до самостійної науково-педагогічної діяльності в умовах вищих навчальних закладів різного рівня акредитації.

2.2. Завдання:

- ознайомити з предметом, метою, завданнями та функціями світової та вітчизняної етнології;
- з'ясувати особливості та ключові етапи розвитку етнології в Україні та світі;
- дослідити особливості формування світових етнологічних шкіл;
- розглянути структуру та особливості сучасної етнічної карти людства;
- окреслити сучасний стан світової етнології, виявити її науковий потенціал для історичної науки зокрема та соціально-гуманітарної сфери загалом.

2.3. Компетентності

2.3.1. Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- Здатність працювати в міжнародному контексті;
- Здатність розробляти проекти та управляти ними;
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

2.3.2. Фахові компетентності:

- Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в історичній науці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у наукових фахових виданнях з історії та суміжних галузей.
- Здатність застосовувати інформаційні, телекомунікаційні, інноваційні технології, сучасні електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій, педагогічній та навчальній діяльності.
- Здатність усно, письмово і візуально презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами, добре розуміти іноземні наукові тексти за напрямом історичних досліджень.
- Здатність відрізняти специфіку підходів до розв'язання вирішення проблем у галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
- Здатність використовувати міждисциплінарні підходи для проведення комплексних компаративних досліджень і узагальнень щодо природи і сутності економічних, соціальних, культурних, етнонаціональних і

державотворчих процесів, наявності спільного та відмінного у світовій історії.

- Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

2.4. Програмні результати навчання

- Мати передові концептуальні та методологічні знання з історичних наук і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку;

- Глибоко розуміти загальні принципи та методи гуманітарних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері історії й археології та викладацькій практиці;

- Формулювати й вдосконалювати важливі дослідницькі завдання та вирішувати їх, дотримуючись правил академічної доброчесності та професійної етики;

- Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з історії та дотичних міждисциплінарних напрямків з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми;

- Вільно презентувати та обговорювати результати досліджень, теоретичні та прикладні проблеми історичної науки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у наукових фахових виданнях та реалізовувати в історичних проектах;

- Застосовувати сучасні інструменти, інформаційні та телекомунікаційні технології пошуку, оброблення та аналізу історичних джерел;

- Формулювати та перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні наукові аргументи і докази, підтверджені історичними джерелами;

- Критично аналізувати історичні джерела з різних періодів, інтерпретувати та контекстуалізувати їх в письмових звітах та результуючій роботі;

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни

Тема 1. Вступ

Місце етнології в системі соціогуманітарних наук. Основні етнологічні субдисципліни та напрямки. Об'єкт та предмет етнології. Термінологічні проблеми означення науки про етнос, людину та культуру. Зарубіжні термінологічні традиції.

Зародження та становлення профільної науки. Донауковий етап розвитку науки. Розвиток етнології в країнах світу. Багатовекторність етнології: її наближення до соціології (Англія, Франція), до історії (Росія), до психології (США) тощо.

Сучасна парадигма розвитку науки в Україні та пострадянських країнах. Дискусії навколо термінів «етнографія» та «етнологія».

Тема 2. Еволюціоністська школа

Еволюція як основна ідея розвитку в природничих науках. Основні проблеми вивчення: історія розвитку шлюбу та сім'ї, походження і розвиток релігійних вірувань.

Едвард Тайлор (1832-1917), один із фундаторів етнології, та його праця «Первинна культура» (1871). Визначення культури. Порівняльний (історико-порівняльний) метод та вивчення пережитків. Походження релігії.

Морган Льюїс Генрі (1818-1881), автор наукової теорії первинного суспільства (книга «Первинне суспільство» (1877). Періодизація історії людства. Еволюція сім'ї та шлюбу.

Фрезер Дж. як один з піонерів порівняльного релігієзнавства.

Вивчення народного мистецтва.

Карл Маркс «Німецька ідеологія» і Фрідріх Енгельс «Походження сім'ї, власності й держави». Вплив марксизму на розвиток етнографії в Росії.

Ключові ідеї сучасного еволюціонізму: а) культурна еволюція про розвиток від простого до складного в матеріальній культурі в цілому, в соціальній організації, в економічній організації і в інтелектуальній активності (за посередництвом спеціалізації); б) основними рухомими силами еволюції є технологічний процес і природничий відбір.

Сучасний неоеволюціонізм. Теорія Л. Уайта.

Тема 3. Дифузійоністська школа та її предтечі

Польовий метод як основа етнологічних досліджень. Формування основних об'єктів дослідження науки.

Предтечі дифузійонізму. Антропогеографія Ф. Ратцеля и «морфологія культури» Л. Фробеніуса.

Основні ідеї дифузійонізму. Дифузійонізм в історичному підході в етнології (Ф. Гребнер, В. Шмідт). «Теорія культурних кіл». Віденська школа В.Шмідта.

Тема 4. Французька соціологічна школа

Еміль Дюркгейм (1858-1917), засновник соціології. Розробка функцій ритуалів та поняття «колективна свідомість». Оцінка соціальних фактів як явищ культури. Вплив соціальної реальності на формування людини, формування елементів культури, зокрема релігію.

Марсель Мосс (1872-1950), батько французької етнології. Теорія дара. Робер Герц (1881-1915), піонер в етнології західних суспільств.

Люсьєн Леві-Брюль (1857-1939). Теорія відповідності типів мислення різним етапам розвитку людства. Вивчення «дологічного мислення» первинного суспільства. Розробка поняття «ментальності».

Дослідження колективної свідомості, закону партіципації, ментальних функцій.

Тема 5. Функціоналізм

Функціоналізм як спосіб бачити речі. Метод активного спостереження.

Броніслав Маліновський (1884-1942), вивчення функціональності культури. Теорія потреб, міфологія.

Представники структурного функціоналізму. Альфред Реджинальд Редкліф-Браун (1881-1955) як засновник соціальної антропології та теоретик функціональної школи. Порівняльний метод. Теоретичне розмежування між соціальною та культурною антропологією.

Едвард Еванс-Прітчард (1902-1973). Розрив з позитивізмом. Історизм як аспект аналізу в етнології.

Тема 6. Американська школа історичної етнології

Теоретичні засади (теорія психоаналізу Фрейда. Карл Юнг. Порівняльні дослідження цивілізацій Ніцше і Шпенглера).

Основна теоретична проблема: вивчення впливу культури на особистість. Школа психологічної антропології.

Франц Боас (1858-1942) як засновник історичної етнології. Його основні ідеї (емпіричний характер його історичного методу, еволюціонування від історичного методу до психологічного).

Етнопсихологічна школа (Кардінер Абрахам) та «модальна особистість», Рут Бенедикт (1887-1948) та поняття «інкультурація». Її книга «Моделі культур» (1934). Маргарет Мід (1901-1978) як засновниця етнології дитинства. Вивчення стосунків між різними віковими групами в традиційному та сучасному суспільствах.

Культурний релятивізм.

Тема 7. Структуралізм

Сутність структуралізму.

Клод Леві-Строс (нар. 1908). Теорія первинного мислення (як протистояння теорії Л.Леві-Брюля): гармонія чуттєвого та раціонального. «Сумні тропики» (1955). Структура як теоретична модель спостереженого та її принципи: розгляд явищ культури у синхронному зрізі суспільства, дослідження цього явища як багаторівневого цілого; аналіз культури з врахуванням його варіативності. «Структурна антропологія» ()

Основні напрямки структурного аналізу: патерни взяття шлюбу (теорії обміну дружинами), теми народних казок і семантичний аналіз.

Вплив структуралізму на інші науки.

Змістовий модуль 2. Етнологія як наука про етнос та етнічні процеси

Тема 8. Основні поняття етнології

Проблеми формування науково-понятійного апарату. Теоретичний дискурс щодо дефініцій: «народ», «етнос», «народність», «етнічність», «нація».

Біологічні та соціальні концепції етносу (С.Широкогоров, Л.Гумільов, Ю.Бромлей, М.Арутюнов та С.Чебоксаров).

Теорії етносу в західній етнології: примордіалізм (есенціалізм), конструктивізм, інструменталізм.

Концепції етносу (нації) в українській гуманітаристиці (В.Антонович, І.Франко, М.Грушевський, М.Міхновський, В.Винниченко).

Теорії нації. Теорія А.Сміта. Бауерівська концепція. Формацийний підхід у марксистській теорії. Нація як етнополітичний організм (Ю.Бромлей). Модерністська теорія чеського історика Мирослава Гроха.

Тема 9. Природа і сутність етносу

Етнос та його ознаки (ендогамія, компліментарність, етнічна свідомість, етніонім). Етнос та його риси (спільність мови, спільність території, етнічні прояви культури, традиційна культура, побут). Етнічна психологія (ментальність, характер, стереотипи, темперамент, звичаєво-обрядова культура).

Етногенез і його чинники (соціально-історична концепція, енергетична концепція етногенезу Л.Гумільова, соціально-біологічна концепція).

Етнічні процеси. Етнооб'єднавчі процеси (етнічна дифузія, етнічна консолідація, етнічна асиміляція, міжетнічна інтеграція, етнічна конвергенція, етнічна міксація). Етнорозмежувальні процеси: етнічна парціація, етнічна сепарація, етнічна дисперсизація).

Мозаїчність етносів (історико-етнографічні регіони (зони), субетноси, етнографічні групи, етнографічні райони (локально-територіальні групи), етнографічні округності (територіально-популяційні груп села (деми)).

Принципи класифікації етносів (географічна класифікація, релігійна класифікація, расова класифікація, етнолінгвістична класифікація, господарсько-культурна, історико-етнографічна).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л к	пз	л з	ін д	с.р .		л к	пз	лз	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни												
Тема 1. Вступ	4	2		-		2		2				6
Тема 2. Еволюціоністська школа	8	2	2	-	2	2			2		2	6
Тема 3. Дифузійністська школа та її предтечі	8	2	2	-	2	2					2	6

Тема 4. Французька соціологічна школа	8	2	2	-	2	2			2		2	6
Тема 5. Функціоналізм	8	2	2	-	2	2			2		2	6
Тема 6. Американська школа історичної етнології	9		2		2	5					2	6
Тема 7. Структуралізм	9		2		2	5					2	6
Разом за змістовим модулем 1	54	1 0	1 2		12	20		2	6		12	42
Змістовий модуль 2. Етнологія як наука про етнос та етнічні процеси												
Тема 8. Основні поняття етнології	18		4	-	4	10		2			4	9
Тема 9. Природа і сутність етносу	18		4	-	4	10					4	9
Разом за змістовим модулем 2	36		8		8	20		2			8	18
Усього годин	90	1 0	2 0		20	40		4	6		20	60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1	Вступ		
2	Еволюціоністська школа	2	2
3	Дифузійоністська школа та її предтечі	2	
4	Французька соціологічна школа	2	2
5	Функціоналізм	2	2
6	Американська школа історичної етнології	2	
7	Структуралізм	2	
8	Основні поняття етнології	4	
9	Природа і сутність етносу	4	

Усього годин	20	6
--------------	----	---

**6. Теми семінарських занять
Навчальним планом не передбачені**

**7. Теми лабораторних занять
Навчальним планом не передбачені**

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1	Вступ	2	6
2	Еволюціоністська школа	2	6
3	Дифузійоністська школа та її предтечі	2	6
4	Французька соціологічна школа	2	6
5	Функціоналізм	2	6
6	Американська школа історичної етнології	5	6
7	Структуралізм	5	6
8	Основні поняття етнології	10	9
9	Природа і сутність етносу	10	9
	Індивідуальні завдання	20	20
Усього годин		60	80

9. Індивідуальні завдання

1. Підготувати презентацію «Актуальність етнологічного методологічно-методичного інструментарію у власному науковому дослідженні».

2. Зробити аналіз по одному першоджерелу з кожної етнологічної школи.

10. Методи навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні проблеми етнології» передбачає використання різного методичного інструментарію:

- загально педагогічні методи (словесні, практичні, наочні);
- спеціальні історико-етнологічні методи (польовий метод, метод спостереження, інтерв'ювання, картографування, крос-культурний тощо);
- методи організації самостійної роботи (розв'язання завдань, виконання проєктів, індивідуальних і творчих завдань тощо);
- індивідуальні та групові консультації по роботі з джерелами в архіві.

11. Методи контролю

Засоби діагностики успішності навчання:

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі засоби діагностики успішності навчання:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей під час практичних занять, написання контрольних робіт та поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля);
- контроль за самостійною роботою (виконання завдань до практичних занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);
- підготовка навчально-дослідних завдань (ІНДЗ) на запропоновану тему.

На підсумковий контроль – залік відводиться 20 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Види роботи	<i>M 1 (50 б.)</i>								<i>M 2</i>	<i>M3</i>	<i>П/К</i>	<i>Сума</i>
	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	ПКТ		
<i>Зміст модулі</i>											<i>(з)</i>	
<i>Теми</i>	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	20	10		
<i>Бали</i>	5	5	5	5	5	5	10	10				

Шкала оцінювання: сто балова, ECTS, розширена

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
		для заліку та екзамену
90-100	A	відмінно
80-89	B	дуже добре
75-79	C	добре
60-74	D	задовільно
50-59	E	достатньо
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного перескладання
1-34	F	неприйнятно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Силабус навчальної дисципліни «Теоретичні проблеми етнології». – Вінниця : ВДПУ, 2020.

14. Рекомендована література

Основна

1. Боронев А. О., Павленко В. Н. Этническая психология. – СПб., 1994. – 168 с.
2. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. – М., 1983. – 413 с.
3. Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность. – М., 1987. – 187 с.
4. Брук С. И. Население мира: Этнодемографический справочник. – М.: Наука, 1986. – 829 с.
5. Гамаль Л. В., Калита Н. І. Етнологія світу: Навч.-метод. посіб. – Дрогобич, 2020. – 185 с.
6. Гузенкова Т. С., Заседателева Л. Б., Зверева Ю.И. Этнология: Учеб. пособие. – М.: Академ, проект, 2006. – 624 с.
7. Итс Р. Ф. Введение в этнографию. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. – 160 с.
8. Кафарський В.І., Савчук Б. П. Етнологія. – К.: ЦНЛ, 2006. – 432 с.
9. Лурье С. В. Историческая этнология. Учеб.-иособие. – М.: Аспект-Пресс, 2004. – 624 с.
10. Мельникова Е. В. Культура и традиции народов мира (этнопсихологический аспект). – М.: Диалог культур, 2006. – 303 с.
11. Народы и религии мира: Энциклопедия. – М., 1999. – 928 с.
12. Народы мира: Историко-этнографический справочник. – М.: Сов. энцикл., 1998. – 624 с.
13. Тавадов Г. М. Этнология. – М.: Проект, 2004. – 349 с.
14. Тиводар М. Етнологія: Навч. посіб. – Львів: Світ, 2004. – 623 с.
15. Токарев С. А. История зарубежной этнографии: Учеб. пособие. – М.: Высш. шк., 1978. – 352 с.
16. Садохин А. П. Этнология. – М.: Гардарики, 2000. – 256 с.
17. Хоптяр Ю.А. Етнологія: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 144 с.
18. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова И. А. Народы, расы, культуры. – М.: Наука, 1985.-271 с,
19. Этнография / Под ред. Ю. В. Бромлея, Г. Е. Маркова. – М.: Высш. шк., 1982. – 320 с.
20. Этнология / под ред. Т.А. Титовой. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2017. – 404 с.

Додаткова

1. Агеева Р. А. Страны и народы: происхождение названий. – М.: Наука, 1990. – 256 с.
2. Арутюнов С. А., Сикевич Э. В. Социология и психология национальных отношений. – СПб., 1999. – 367 с.
3. Арутюнян Ю. В., Дробижева А. М., Сусоколов А. А. Этносоциология. – М., 1999. – 242 с.

4. Бабилаев А. Н. Этническая психология как социальный феномен. – М., 2001. – 149 с.
5. Гумилёв Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. – М.: Дидик, 1994. – 638 с.
6. Егорова А. И. Введение в этническую психологию: Учеб. пособие. – Якутск, 2000. – 105 с.
7. Здравомыслов А. Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. – М.: Аспект-Пресс, 1997. – 286 с.
8. Конфликтная этничность и этнические конфликты. – М., 2020. – 214 с.
9. Надольська В. В. Загальна етнологія: понятійно-термінологічний апарат. – Луцьк, 1999. – 60 с.
10. Орлова Э. А. Введение в социальную и культурную антропологию. – М., 1994. – 254 с.
11. Рабецкая З. И., Сверчков В. И. Этнология: Учеб. пособие. – Братск, 2000. – 200 с.
12. 35. Сергеева З. Х., Сергеев С. А. Этносоциология и проблемы национальной политики. Структурно-логические схемы. — Казань, 2000. – 48 с.
13. Соколов Э. В. Культурология: очерки теории культуры. – М., 1994. – 286 с.
14. Солдатова Г. И. Психология межэтнической напряжённости. – М.: Смысл, 2019. – 389 с.
15. Степико М. Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи. – К: Знання, 1998. – 251 с.
16. Тавадов Г. Т. Этнология: Словарь-справочник. – М., 1998. – 394 с.
17. Тишков В. А. Этнология и политика. – М.: Наука, 2001. – 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму : пер. с англ. / Б.Андерсон. – К. : Критика, 2001. – 246 с. – Адрес доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/anders/index.php. – Дата доступа: 22.02.2013.
2. Баландьє Ж. Політична антропологи́я / Ж. Баландьє. – К. : Альтпрес, 2002. – 251 с. – Адреса доступа: <http://siresmuci.nm.ru/8/skachat-besplatno-balande-zh-politicheskaya-antropologiya.html>. – Дата доступа: 22.02.2013.
3. Бенедикт Р. Меч и хризантема [Электронный ресурс] : пер. с англ. / Р.Бенедикт // Социальная антропология : веб-сайт. – Режим доступа: http://etnograf.ru/sites/default/files/benedikt_hrizantema_i_mech.doc. – Дата доступа: 22.02.2013.
4. Боас Ф. Ум первобытного человека / Ф.Боас. – М., 1926. – Режим доступа: <http://gendocs.ru/v29850/?download2=file>. – Дата доступа: 22.02.2013.
5. Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса / Ю.В. Бромлей. – М., 2008. – Режим доступа: <http://books-history.net/10295-ocherki-teorii-jetnosa-ju-v-bromlej-2.html>. – Дата доступа: 22.02.2013.

6. Гелнер Е. Нації та націоналізм : пер. с англ. / Е. Гелнер. – К., 2003. – Адреса доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/gelln/index.php. – Дата доступу: 22.02.2013.
7. Геннеп А. ван. Обряды перехода. Систематическое изучение обрядов : пер. с фр. / А. ван Геннеп. – М., 1999. – Режим доступу: http://kuchaknig.ru/show_book.php?book=190034. – Дата доступу: 22.02.2013.
8. Гирц К. Интерпретация культур [Электронный ресурс] / К. Гирц // Библиотека Гумер. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/girc/index.php. – Дата доступу: 22.02.2013.
9. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н. Гумилев. – Л., 1989. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/gumil2/index.php. – Дата доступу: 22.02.2013.
10. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч: витоки нерівностей між народами : пер. з англ. / Дж. Даймонд. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 488 с. – Адреса доступу: http://books.google.com.ua/books?id=G62929z_Mn4C&printsec=frontcover&dq=зброя,+мікроби+і+харч&hl=uk&ei=oPIFTI7DL8OW4gbv1JCyCQ&sa=X&oi=book_result&ct. – Дата доступу: 22.02.2013.
11. Дюркгейм Э. Элементарные формы религиозной жизни. Тотемистическая система в Австралии (введение и глава 1) [Электронный ресурс] / Э. Дюркгейм // Социальная антропология : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.etnograf.ru/node/26>. – Дата доступу: 22.02.2013.
12. Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография : пер. с нем. / Д.К. Зеленин. – М., 1991. – Режим доступу: <http://www.verigi.ru/?book=216>. – Дата доступу: 22.02.2013.
13. Ковалевский М. Очерк происхождения и развития семьи и собственности : пер. с фр. / М. Ковалевский. – М., 1939. – Режим доступу: <http://spectrbook.net.ua/tom2/m.-m.-kovalevskij---ocherk-proisxozhdeniya-i-razvitiya-semi-i-sobstvennosti.html>. – Дата доступу: 22.02.2013.
14. Клакхон К. Зеркало для человека. Введение в антропологию : пер. с англ. / К. Клакхон. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/klakh/index.php. – Дата доступу: 22.02.2013.
15. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении / Л. Леви-Брюль. – М., 1994. – Адрес доступу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/levi_brjul_1_sverkhesh_testvennoe_v_pervobytnom_myshlenii/5-1-0-2322. – Дата доступу: 22.02.2013.
16. Леви-Стросс К. Печальные тропики : пер. с фр. / К. Леви-Стросс. – М., 1984. – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/316315>. – Дата доступу: 22.02.2013.
17. Леви-Стросс К. Путь масок : пер. с фр. / К. Леви-Стросс. – М., 2000. – Режим доступу: http://ec-dejavu.ru/p/Publ_Levi_Strauss_Mask.html. – Дата доступу: 22.02.2013.

18. Леви-Стросс К. Тотемизм сегодня. Неприрученная мысль : пер. с фр. / К. Леви-Стросс. – М., 2008. – Адрес доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/levi_stross_k_totemi_zm_segodnja_nepri_ruchennaja_mysl/5-1-0-1932. – Дата доступа: 22.02.2013.
19. Леви-Стросс К. Первісне мислення : пер. з фр. / К. Леви-Стросс. – К., 2000. – Адреса доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/klod_levi_stross_per_vobytnoe_myshlenie_1994/5-1-0-2812. – Дата доступа: 22.02.2013.
20. Леви-Стросс К. Структурна антропология : пер. з фр. / К. Леви-Стросс. – К., 2000. – Адреса доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/levi_stros_strukturna_ja_antropologija_2001/5-1-0-1021. – Дата доступа: 22.02.2013.
21. Малиновский Б. Магия, наука и религия : пер. с англ. [Электронный ресурс] / Б. Малиновский // Библиотека Гумер. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Relig/malin/index.php. – Дата доступа: 22.02.2013.
22. Малиновский Б. Секс и вытеснение в обществе дикарей : пер. с англ. / Б. Малиновский. – М., 2011. – Режим доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/malinovskij_b_seks_i_vytesnenie_v_obshhestve_dikarej_2011/5-1-0-2827. – Дата доступа: 22.02.2013.
23. Маркс К. Немецкая идеология / К. Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – 2-е изд. – Т. 3. – С. 140-180.
24. Мид М. Культура и мир детства. Избранные произведения : пер. с англ. / М. Мид. – М., 1988. – Режим доступа: http://lib.uni-dubna.ru/search/files/ps_mid_kult/~ps_mid_kult.htm
25. Морган Л.Г. Древнее общество [Электронный ресурс] / Л.Г. Морган // Юридическая научная библиотека издательства «Спарк». – Режим доступа: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie18975.html>. – Дата доступа: 22.02.2013.
26. Мосс М. Общества, обмен, личность. Труды по социальной антропологии [Электронный ресурс] / М. Мосс // Историческая библиотека. – Режим доступа: http://libbox.info/book_reading_105536.html. – Дата доступа: 22.02.2013.
27. Ратцель Ф. Народоведение : пер. с нем. / Ф. Ратцель. – Спб., 1896-1903. – Режим доступа: <http://deauridfetscour.nightmail.ru/zastavki/chemax.html>. – Дата доступа: 22.02.2013.
28. Рэдклифф-Браун А.Р. Метод в социальной антропологии : пер. с англ. / А.Р. Рэдклифф-Браун. – М., 2001. – Режим доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/rehdkliff_braun_a_r_metod_v_socialnoj_antropologii_2001/5-1-0-2913. – Дата доступа: 22.02.2013.
29. Рэдклифф-Браун А.Р. Структура и функция в примитивном обществе. Очерки и лекции [Электронный ресурс] / А.Р. Рэдклифф-Браун // ПлатонаНет: философия без границ. – Режим доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/rehdkliff_braun_ar_s

truktura_i_funkcija_v_primitivnom_obshhestve_oчерki_i_lekcii/5-1-0-163. –
Дата доступа: 22.02.2013.

30. Тайлор Э. Миф и обряд в первобытной культуре : пер. с англ. / Э. Тайлор. – Смоленск, 2000. – Режим доступа: <http://terralib.org.ua/81-mif-i-obryad-v-pervobytnoy-kulture.html>. – Дата доступа: 22.02.2013.

31. Тайлор Э. Первобытная культура : пер. с англ. / Э. Тайлор. – М., 1989. – http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Tail/index.php. – Дата доступа: 22.02.2013.

32. Тэрнер В. Символ и ритуал [Электронный ресурс] / В.Тэрнер // ПлатонаНет. – Режим доступа: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/antropologija/turner_viktor_simvol_i_ritual_1983/5-1-0-1016. – Дата доступа: 22.02.2013.

33. Фрезер Дж. Золотая ветвь. Исследование магии и религии : пер. с англ. / Дж. Фрезер. – М., 1980. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Relig/Frezer/index.php. – Дата доступа: 22.02.2013.

34. Эванс-Притчард Э. Нуэры. Описание способов жизнеобеспечения и политических институтов одного из нилотских народов [Электронный ресурс] / Э. Эванс-Притчард. – Режим доступа: <http://depositfiles.com/files/et8ak1zz2>. – Дата доступа: 22.02.2013.

35. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства / Энгельс Ф. // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – 2-е изд. – Т. 21. – С. 10-90.

36. Benedict Anderson. Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism / B. Anderson / Verso. London. New York, 2016 // <https://www.amazon.com/Imagined-Communities-Reflections-OriginNationalism/dp/1784786756?asin=1844670864&revisionId=&format=4&depth=1>

37. Ernest Gellner. Nation and nationalism / E. Gellner / Cornell University Press. Ithaca. New York, 2006 // https://books.google.com.ua/books?id=XPHpUSUAsF0C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

38. Jared Diamond. Upheaval: How Nations Cope with Crisis and Change / Jared Diamond // Penguin Books Limited, 2020 // https://books.google.com.ua/books?id=x9FtDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

39. Claude Lévi-Strauss. Anthropologie structurale II / C. Lévi-Strauss / Pocket, 2003. 480 pages

40. Margaret Mead Culture and commitment: a study of the generation gap / M. Mead / Natural History Press, 2008 // https://books.google.com.ua/books?id=GCDcAAAAIAAJ&hl=ru&source=gbs_book_other_versions

41. James G. Frazer. The Golden Bough: a Study in Magic and Religion / J. Frazer / Oxford University Press, 1998 // <https://www.amazon.com/Golden-Bough-Religion-Abridgement-Editions/dp/0199538824?asin=0199538824&revisionId=&format=4&depth=1>